VISIENOTA

DE VLAAMSE ONTWIKKELINGS-SAMENWERKING ANNO 2030

Vlaanderen
verbeelding werkt

Vlaamse Regering

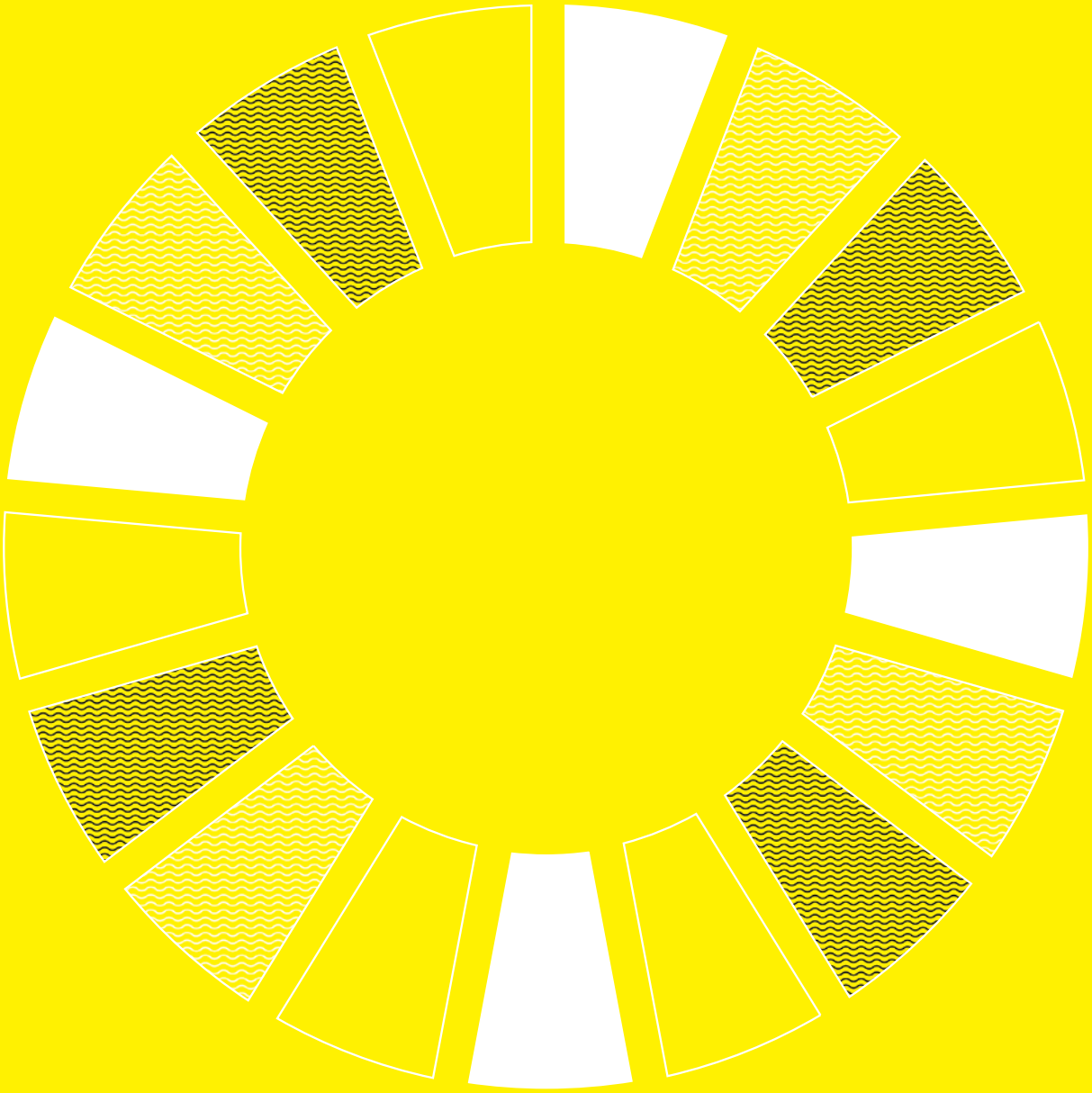

VISIENOTA

NAAR EEN NIEUWE IDENTITEIT VOOR VLAANDEREN ALS PARTNER IN ONTWIKKELING

Deze visienota is een beknopte versie van de conceptnota "Vlaamse ontwikkelingssamenwerking anno 2030", opgesteld door het Departement Buitenlandse Zaken en goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 25 november 2016.

inhoud

1 INLEIDING

1.1 WAAROM DEZE NOTA?

Internationale beleidskaders zoals de Agenda 2030 van de VN en het Klimaatakkoord van Parijs, zetten vandaag een ambitieuze nieuwe ontwikkelingsagenda uit. Ook beleidsprocessen in Vlaanderen zoals de opmaak van de Visie 2050 en de ontwikkeling van het groenboek bestuur, geven aanleiding tot een herformulering van de visie op, de rol in en het instrumentarium voor de internationale bijdrage van de Vlaamse overheid aan duurzame ontwikkeling.

Deze nood aan beleidsvernieuwing komt er niet zomaar. Het landschap waarin we aan ontwikkelingssamenwerking doen, ondergaat drastische veranderingen op het vlak van actoren, instrumenten en doelen. Verschuivende machtsverhoudingen en nieuwe spelers doen het relatieve aandeel van ODA-financiering dalen en zetten klassieke relaties op losse schroeven. De digitale revolutie heeft een gigantische impact op economie, maatschappij en bestuur, en dus ook op de rol van de overheid en op instrumenten voor ontwikkeling. Armoede daalt, maar ongelijkheid binnen staten neemt toe, ook in sterk ontwikkelde landen. Globale publieke goederen, zoals het klimaat, beperken zich niet tot nationale grenzen en het beheer ervan vereist een mondiale aanpak. Vooral de klimaatproblematiek is een belangrijke “game changer” geworden: de ontwikkelingskansen in het Zuiden staan onder druk door de gevolgen van de klimaatopwarming. Niet alleen is de klimaatverandering - en dus ook de negatieve impact - er meer uitgesproken dan op het Noordelijke halfrond, de ontwikkelingslanden zijn bovendien veel afhankelijker van natuurlijke hulpbronnen om in hun levensonderhoud en inkomens te voorzien. Ze beschikken over een lagere financiële en technische capaciteit om zich met aangepaste technologieën te wapenen. De schotten tussen humanitaire hulp en ontwikkelingssamenwerking moeten dringend worden opgeheven. Ontwikkelingssamenwerking moet dus, naast armoedebestrijding, ook rekening houden met andere agenda’s zoals de klimaat-, veiligheids- en vluchtelingenagenda. Het belang van de eigen economische ontwikkeling en groei voor landen in het zuiden moet prominenter op de agenda komen te staan, zodat de hulpafhankelijkheid afneemt. Kortom, een transformatie van ontwikkelingssamenwerking naar een ‘beyond aid’- aanpak is nodig[1]. Ook de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking moet zich heroriënteren als ze relevant wil blijven.

Vlaamse ontwikkelings-samenwerking moet zich heroriënteren als ze relevant wil blijven.

[1] (DIE, 2014)

De ambitie van deze nota gaat verder dan een eenvoudige doorvertaling van internationale beleidsprioriteiten naar het nationale beleid. We hebben van dit momentum ook gebruik gemaakt om stil te staan bij onze verwezenlijkingen op het terrein en om de conclusies uit die oefening te vertalen naar beleid. Zo hopen we een duidelijk kompas te bieden dat de koers van Vlaanderen als een op samenwerking gerichte en betrouwbare partner in ontwikkeling verder kan uitzetten. Het Departement Buitenlandse Zaken wil van dit moment gebruik maken om de identiteit van Vlaanderen als partner in ontwikkeling te herdefiniëren.

Voortbouwend op de sterktes van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking geeft deze nota de toekomstige Vlaamse ontwikkelingssamenwerking vorm. We behouden weliswaar de term 'ontwikkelingssamenwerking' maar wensen expliciet afstand te nemen van de ermee geassocieerde opdelingen tussen Noord en Zuid, donoren en ontvangers, ontwikkelde en ontwikkelingslanden. De hedendaagse ontwikkelingsuitdagingen zijn zodanig verweven dat ze een geïntegreerd streven naar mondiale, duurzame ontwikkeling vragen in alle landen en op alle fronten tegelijk. Niet alleen in de eigen regio, maar ook via ontwikkelingssamenwerking zal Vlaanderen daartoe een bijdrage leveren. Ook onze initiatieven rond humanitaire bijstand nemen we hierin mee.

1.2 VOOR WIE IS DEZE NOTA?

De hier geformuleerde visie wordt **voorgedragen door het Departement Buitenlandse Zaken** en is in eerste instantie een kompas voor de eigen werking en de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking onder zijn beheer. Ze is het resultaat van een participatief traject met belanghebbenden en werd uitgewerkt met ondersteuning van de onderzoeksgroep Duurzame Ontwikkeling van het HIVA.

De ambitie van deze nota is echter ruimer. Het is ook **een open uitnodiging naar alle Vlaamse beleidsdomeinen** om op zoek te gaan naar aanknopingspunten om meer coherentie en samenwerking in de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking te brengen.

Tot slot wil ze **de eigenheid van Vlaanderen als ontwikkelingspartner voor externe actoren duiden**, om zo een duidelijk profiel aan te bieden en een uitgestoken hand voor strategische bondgenootschappen.

1.3 WAT IS DE SCOPE VAN DEZE NOTA?

Deze nota formuleert in de eerste plaats een visie voor de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking tot 2030. Hoewel mee geïnspireerd door de Vlaamse Visie 2050, kiest deze visie daarmee dezelfde tijdshorizon als de internationale duurzaamheidsagenda. Vervolgens zet de nota de eerste stappen in de vertaalslag naar de praktijk, met de identificatie van de rollen en activiteiten voor het Departement Buitenlandse Zaken en met handvaten voor beleidskeuzes.

2
ONZE IDENTITEIT ALS PARTNER IN ONTWIKKELING

2.1 EEN DUIDELIJKE VISIE

Onderstaande kernboodschap vat het streefdoel, de kernwaarden en de kernkwaliteiten van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking samen. Ze verwoordt de essentie van de identiteit van Vlaanderen als een partner in mondiale ontwikkeling.

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking investeert in mondiale, duurzame ontwikkeling, waarbij niemand achterblijft.

Om binnen de draagkracht van onze planeet welzijn en rechtvaardige welvaart te realiseren:

- **stimuleren we innovatie**
- **werken we vanuit een systeembenadering**
- **stellen we samenwerking centraal**

We promoten daarbij goed bestuur, mensenrechten en gender.

De armoede-agenda wordt terecht verruimd naar een duurzaamheidsagenda met voldoende oog voor moeilijkere doelgroepen en oplossingen. Het bereiken van de zwaksten in de samenleving en ook hen toegang verschaffen tot diensten, goederen en rechten moet de leidraad zijn van de ontwikkelingssamenwerking. Vlaanderen sluit daarmee aan bij de oproep van Agenda 2030 om niemand achter te laten en verder te gaan dan het 'laaghangend fruit'.

Met onze ontwikkelingssamenwerking willen we onze sterktes verder uitbouwen en bijdragen aan dit streefdoel. We willen een katalysator zijn voor innovatieve antwoorden op hedendaagse ontwikkelingsuitdagingen. Dankzij een goede analyse van de bestaande systemen willen we noden gestuurd en lerend werken. Door samenwerking met de betrokken partners willen we onze middelen zo efficiënt mogelijk inzetten en de impact ervan maximaliseren.

Goed bestuur, respect voor mensenrechten en gelijke kansen voor man en vrouw beschouwen we als basisvoorwaarden voor duurzame mondiale ontwikkeling.

2.2 WE KIEZEN VOOR EEN COHERENTE AANPAK

SYSTEEMBENADERING

Om te werken aan de oorzaken van complexe problemen in plaats van aan de symptomen ervan, moeten we de systemen veranderen die deze problemen (re)produceren. Dit vereist inzicht in de interactie tussen de onderdelen van deze systemen. Systeemdenken wordt een ingesteldheid, een perspectief dat onze werking doorlopend informeert en oriënteert. Daarbij zullen we systeemanalyse veel structureler als middel hanteren om het grotere geheel in kaart te brengen. Zo willen we onze samenwerkingen voor duurzame mondiale ontwikkeling continu vormgeven, evalueren en bijsturen.

Publicaties over ontwikkelingsuitdagingen en over het snel evoluerend ontwikkelingslandschap stapelen zich op. Belanghebbenden van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking wijzen op de nood aan meer 'systemisch werken', 'een systeemaanpak', 'holistisch', 'structurele verandering', 'duurzame impact'. De Vlaamse Regering benadrukt in haar Visie 2050 het belang van systeeminnovatie om transities in te zetten die de samenleving nodig heeft. De conclusie is duidelijk: om een relevante en performante actor te blijven, is een aanpak nodig die de complexiteit van mondiale duurzame ontwikkeling erkent en systemische verandering beoogt. Ook in de ontwikkelingssamenwerking willen we met deze bril naar de toekomst kijken.

Systeemdenken integreren in de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking heeft verregaande gevolgen. Ten eerste impliceert het een meer **multidisciplinaire benadering** waarbij van start tot einde stakeholders vanuit verschillende onderdelen van het systeem, over organisatie- en sectorgrenzen heen, betrokken worden. Ten tweede is een systeem nooit helemaal te doorgronden, moeilijk te voorspellen en nog moeilijker te manipuleren. **Aandacht voor testen, observeren van (neven)effecten, leren en bijsturen** is cruciaal. Ten derde leidt systeemdenken ons naar de bescheiden maar cruciale **rol van katalysator in plaats van motor van verandering**. We trachten verandering te versnellen maar uiteindelijk zijn het de onderdelen van het systeem die samen het gewenste resultaat zullen produceren.

Het Departement Buitenlandse Zaken vertrekt niet van een blanco blad. Een SWOT-analyse van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking geeft aan dat verschillende van deze elementen al aanwezig zijn in de huidige werking. Ze zijn echter niet altijd het gevolg van bewuste beleidskeuzes. Belanghebbenden en ook het ruimere publiek (h)erkennen ze nog niet als aspecten van onze identiteit. Door systeembenadering expliciet op te nemen in de visie als basisonderdeel van onze identiteit, maken we duidelijk dat dit een basiselement vormt van onze identiteit en dat we deze werkwijze verder willen uitbouwen.

INNOVATIE

Bij problemen die geen duurzame oplossing vinden, kan innovatie een uitweg bieden. De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking wil een katalysator zijn voor die innovatie. We richten ons daarbij vooral op innovaties die een maatschappelijk probleem aanpakken, aan bepaalde maatschappelijke noden tegemoet komen, of die het bereik van bestaande oplossingen voor achtergebleven groepen verhogen (maatschappelijke innovatie). De baten van deze innovaties komen in de eerste plaats toe aan de samenleving en ze versterken de veerkracht en de capaciteit van een systeem om samen te werken. Zo'n innovatie kan gebeuren in de publieke, private en non-profit sector, maar gebeurt vooral op de raakvlakken tussen verschillende sectoren. We focussen in eerste instantie op de ontwikkeling van innovatieve oplossing en het aantonen van hun potentieel.

De kloof tussen de complexe ontwikkelingsuitdagingen en de bestaande recepten voedt de overtuiging dat innovatieve oplossingen het verschil zullen moeten maken. Zowel het internationale discours als de Vlaamse Visie 2050 onderschrijven het belang van innovatie én erkennen dat succesvolle innovatie meer vraagt dan een geniale ingeving. Vlaanderen is een relatief kleine actor in het ontwikkelingslandschap, maar ambieert zo een significante en zichtbare impact.

Innovatie is geen doel op zich, maar wel een middel om diepgewortelde problemen een structureel antwoord te bieden. Maatschappelijke innovatie kan daarbij de vorm aannemen van nieuwe bedrijfsmodellen, nieuwe vormen van sociaal of economisch beleid, verbeterde manieren om samen te werken met nieuwe en/of diverse partners, financieringsmechanismen, baanbrekende verbeteringen in de voorziening van essentiële diensten en goederen voor iedereen, enzovoort.

Innovatie is complex. Een innovatie doorloopt doorgaans verschillende stadia en alleen de meest succesvolle innovaties worden op grote schaal toegepast en kunnen een impact hebben (zie hieronder).

We willen daarin een bescheiden maar cruciale rol opnemen door rechtstreeks het ontwikkelen en testen (stap 3) en de bewijsvoering (stap 4) van strategisch gekozen innovatieve ideeën te ondersteunen. In tweede instantie wil Vlaanderen ook bijdragen aan het identificeren van innovatienoden (stap 1) en de opschaling (stap 6). Voor de implementatie (stap 5) en de doorwerking (stap 7) rekenen we als relatief kleine donor vooral op onze partners.

Door in te zetten op innovatie willen we met de beperkte middelen toch een maximale impact realiseren. Uit de SWOT-analyse blijkt ook dat we hiervoor belangrijke troeven in huis hebben: we zijn een flexibele donor, een nichespeler met een sterk lerende houding, en met veel aandacht voor eigenaarschap. Vlaanderen heeft bovendien zelf veel innovatiepotentieel in huis, van bedrijfsmodellen, onderwijsmodellen, productieprocessen tot sociaal overlegmodellen, en heeft in zijn economische topsectoren en kennisinstellingen sterke innovators. Tot slot werkt de Vlaamse overheid aan de ontwikkeling van een groenboek bestuur en staat ze al ver in de zoektocht naar slimme subsidies en aangepaste regelgeving. Innovatie in het DNA van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking inschrijven is evenwel ingrijpend, en vraagt aangepaste instrumenten en interne capaciteit.

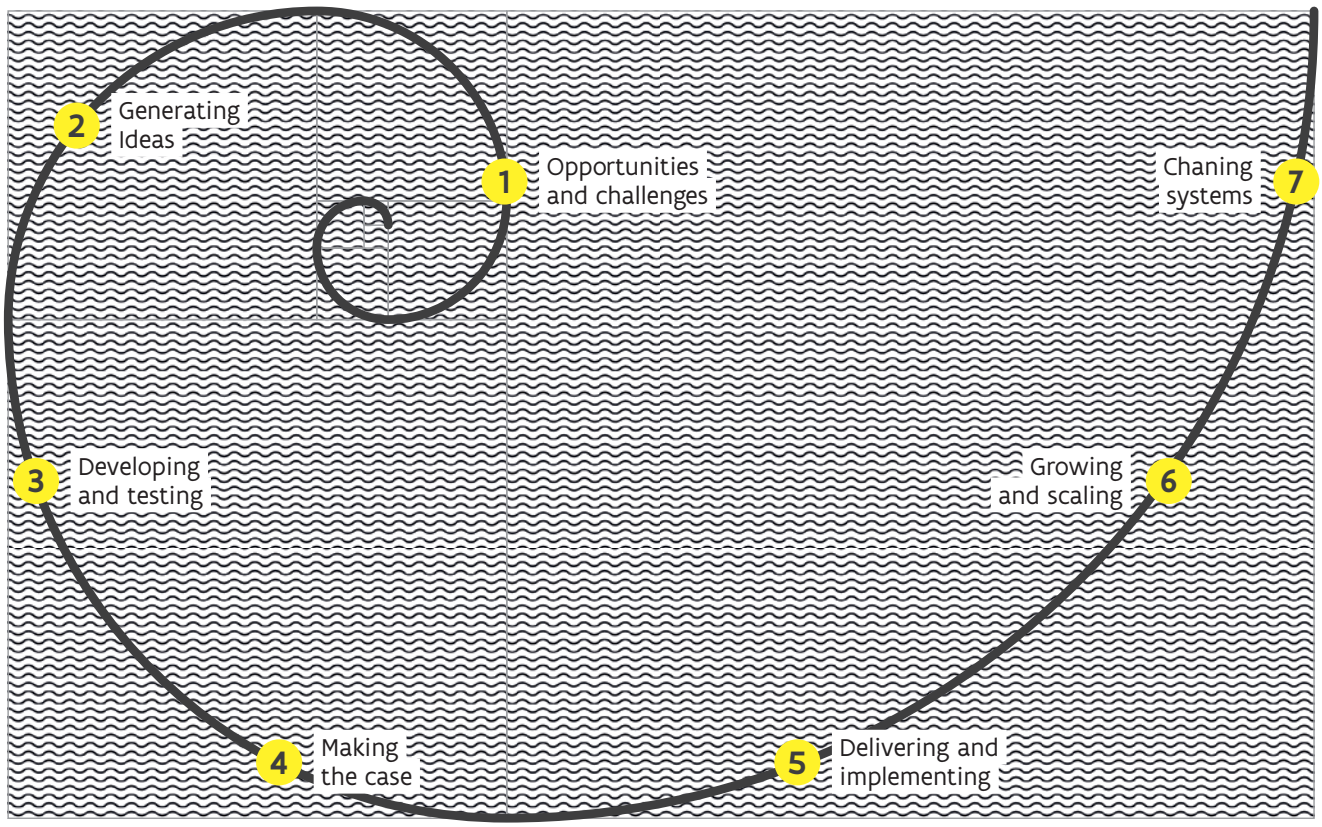

MULTI-ACTOR PARTNERSCHAPPEN

Succesvolle partnerschappen leiden tot meer innovatieve oplossingen, het mobiliseren van meer middelen voor ontwikkeling, en diepere, bredere en duurzamere impact. We stimuleren daarom partnerschappen. We definiëren dit, in navolging van de VN, als 'vrijwillige en collaboratieve relaties tussen verschillende partijen, waarbij alle deelnemers zich engageren tot samenwerking om een gedeeld doel te bereiken of om een specifieke taak uit te voeren en waarbij ze de risico's, verantwoordelijkheden, middelen en voordelen delen'. Bij multi-actor partnerschappen kan het gaan om samenwerkingen met actoren zowel hier als in partnerlanden, vanuit verschillende sectoren (overheid, middenveld, private sector, kennisinstellingen) en op verschillende niveaus (lokaal, nationaal, internationaal).

Met de 2030 Duurzame Ontwikkelingsagenda liggen de ambities voor mondiale ontwikkeling hoog. Krachten moeten gebundeld worden en er moeten bijkomende middelen gevonden worden bovenop de beschikbare maar veruit ontoereikende middelen voor ontwikkeling (ODA). In het internationale beleid worden multi-actorpartnerschappen naar voor geschoven om deze ambitie waar te maken. De Vlaamse visie 2050 benadrukt het belang van partnerschappen om te komen tot innovatieve oplossingen met systemisch veranderingspotentieel. Het Vlaamse "ontwerp groenboek bestuur" dat in opmaak is, heeft ook aandacht voor het belang van partnerschappen en de nood aan een aangepast instrumentarium hiervoor.

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking staat in principe open voor partnerschappen op alle niveaus en met alle mogelijke actoren. De keuze wordt bepaald door de meerwaarde die Vlaanderen kan bieden en of de ambities van de partners al dan niet haalbaar zijn zonder de Vlaamse deelname (additionaliteit). Belangrijk is ook het juiste type partnerschap voor een bepaalde context en een bepaald doel te selecteren.

Partnerschappen zijn geen volledig nieuw gegeven in de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Principes als partnerschap, beleidsdialoog, coördinatie en harmonisatie, resultaatgerichte en langdurige samenwerking zijn al opgenomen in de beleidskaders en zijn richtinggevend voor de uitvoering. Deze goede praktijken willen we versterken en verder uitbouwen. We willen werk maken van echte 'multi'-actorpartnerschappen doorheen de gehele werking en daarbij ook de traditionele opdeling tussen 'zuidwerking' en 'draagvlakversterking' in Vlaanderen overstijgen. De keuze voor een systeembenadering zorgt ervoor dat de relevante partners beter in kaart gebracht worden en in een vroeg stadium betrokken kunnen worden.

Partnerschappen zien we daarnaast als een instrument om Vlaamse sterktes, waaronder het brede en actieve Vlaamse middenveld, de sterke kmo-sector en de expertise bij kennisinstellingen en lokale overheden, beter te benutten.

Werken met en in partnerschappen is complex en niet zonder risico. Het operationaliseren van deze actieve rol t.a.v. partnerschappen vraagt interne capaciteit en een strategie, inclusief de formulering van duidelijke voorwaarden, modaliteiten en criteria die de samenwerking richting kunnen geven.

GEVESTIGDE PRINCIPES

De voorgestelde aanpak sluit nauw aan bij een geactualiseerde interpretatie en implementatie van de basisprincipes opgenomen in het kaderdecreet:

- **eigenaarschap**
- **partnerschap**
- **beleidsdialoog**
- **ongebonden hulp**
- **erkenning van diversiteit**

Tot nu toe werd via een vraaggestuurde aanpak gestreefd naar sterk eigenaarschap. In de praktijk geeft dit overheden in de partnerlanden een doorslaggevend gewicht bij het bepalen van de focus in de samenwerking. In de toekomst evolueren we naar een meer **nodengestuurde** aanpak, waarbij ook andere actoren invloed krijgen in het identificeren, valideren en beantwoorden van noden. Het belang van de beleidsdialoog met de overheid van het partnerland blijft behouden, maar bij de nodenidentificatie en operationele uitvoering zullen andere actoren een grotere rol krijgen (zie ook 3.3 partnerschappen). Het **ongebonden** karakter van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking blijft behouden.

Beleidscoherentie staat opnieuw prominent op de internationale agenda en werd uitgebreid tot beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling. Met de Agenda 2030 worden de schotten tussen Noord en Zuid en tussen de beleidsprocessen voor ontwikkeling enerzijds en voor duurzame ontwikkeling anderzijds opgeheven. Deze nota en de keuzes die gemaakt worden, zijn een eerste stap om aandacht voor beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling centraal te stellen binnen de eigen werking én om een proces te starten voor meer beleidscoherentie tussen verschillende Vlaamse actoren. Ze biedt middelen om op zoek te gaan naar synergiën en coherentie met en tussen andere beleidsdomeinen. Het Departement Buitenlandse Zaken zet zo ook stappen ter voorbereiding van zijn omvorming tot een Vlaams ministerie van Buitenlandse Zaken, waarvoor sterkere banden en open relaties met andere beleidsdomeinen cruciaal zullen zijn.

Ook respect voor **mensenrechten** blijft een voorwaarde voor samenwerking met Vlaanderen en wordt opgenomen in de criteria die inhoudelijke en landenkeuzes zullen bepalen.

DE SOM IS MEER DAN DE SAMENSTELLENDE DELEN

Systeemdenken, innovatie en partnerschappen vormen de kern van de identiteit van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Een systeemdenker die in partnerschap innovatie stimuleert? Een partner die innovatoren tot systeemdenken aanzet? Een voorvechter van innovatie die, vanuit systeemanalyse, weloverwogen partnerschappen sluit of ondersteunt? Vlaanderen is het allemaal.

De sterkte van een systeemanalyse staat of valt met de stakeholders die mee rond de tafel zitten en vanuit hùn perspectief het systeem, de noden en de mogelijkheden voor verbetering mee in kaart brengen. Innovatie is op z'n best wanneer traditionele oplossingen te kort schieten en ze potentieel heeft om een systeem te veranderen. Zonder partners is een degelijke systeemanalyse onmogelijk, zijn er geen innovatieve ideeën, is er onvoldoende capaciteit om innovatie ingang te laten vinden en om ze uiteindelijk op te schalen. Anders gezegd, er is een natuurlijke match tussen systeemdenken, maatschappelijke innovatie en multi-actor partnerschappen.

Deze aanpak respecteert weliswaar de kernprincipes en voorwaarden van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking zoals opgenomen in het huidige kaderdecreet, maar vertaalt ze naar het nieuwe discours van o.m. de Agenda 2030. De operationele keuzes en de gehanteerde principes die de voorbije jaren tot positieve resultaten leidden, worden via dit schema nu ook formeel basiselementen van de identiteit van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. De volledige doorvertaling naar de operationele uitvoering vergt nog een verdere verandering in mentaliteit, capaciteitsopbouw en een aangepaste organisatie en instrumentarium vragen. Toch zien we een sterk draagvlak voor deze aanpak. Zowel intern als extern worden deze kernelementen als doorslaggevend beschouwd, als Vlaanderen een zichtbare, relevante en performante ontwikkelingsactor wil blijven.

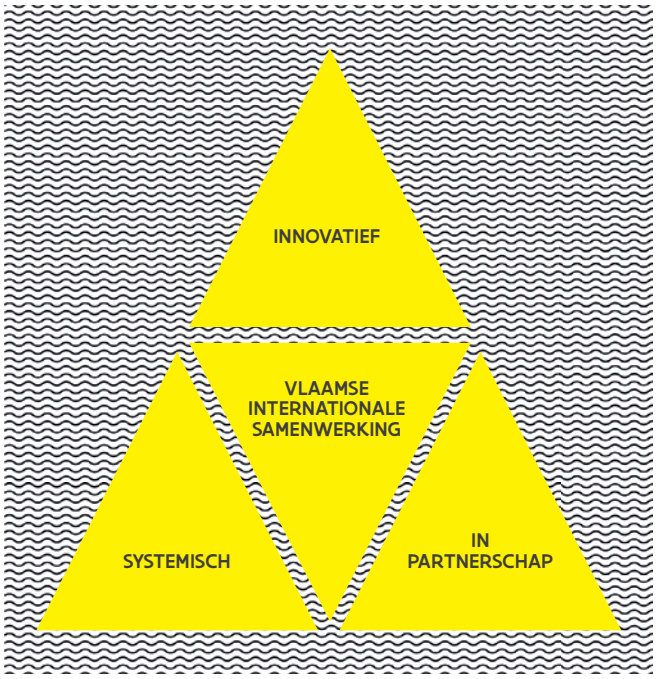

2.3 WE NEMEN DAARIN ZELF VIER CENTRALE ROLLEN OP

Om deze aanpak in de praktijk te brengen zal het Departement Buitenlandse Zaken verschillende activiteiten uitvoeren die hier in vier clusters werden samengebracht. Deze vier centrale rollen zijn relevant voor alle componenten van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking, ongeacht of het nu de samenwerking in de partnerlanden en met internationale organisaties, draagvlakcreatie in Vlaanderen, of het streven naar beleidscoherentie betreft.

Tabel 1

Rollen	Activiteiten	Doelen

Beleidsontwikkeling en –beïnvloeding	• Beleid en regulerende kaders vormgeven en beïnvloeden op Vlaams, Belgisch en internationaal niveau, van multilaterale organisaties, en van andere staten (incl. partnerlanden):
	  • via beleidsvoorbereiding, deelname aan participatieve beleidsprocessen en pleitbezorging
	  • rechtstreeks en onrechtstreeks (in partnerschappen)
	• Zelf bestaande beleids- en regulerende kaders toepassen (vb. duurzame overheidsaankopen) en de toepassing ervan door anderen stimuleren
	• Uitgaan van tweerichtingsverkeer tussen Vlaams en internationaal niveau:
	  • Vlaanderen beïnvloedt internationaal beleid en regelgeving door actief deel te nemen aan de fora waar we bevoegdheid hebben
	  • Vlaanderen maakt gebruik van internationale regulering en internationaal beleid (van EU, OESO, ...) om ons eigen beleid vorm te geven of om zelf regelgeving te ontwikkelen
		• Beleidscoherentie & regulering i.f.v. mondiale duurzame ontwikkeling

Beleidsuitvoering: focus op stimuleren van partnerschappen en innovatie	• Nood aan & geschikte samenstelling van partnerschappen vaststellen via systeemanalyse • Relevante actoren identificeren en samenbrengen (netwerking) • Als neutrale bemiddelaar een kader scheppen voor een partnerschap (brokering) • Partnerschappen ondersteunen en versterken • Deelname van bepaalde actoren aan een partnerschap mogelijk maken (o.a. via financiering) • Zelf als partner deelnemen (inzet expertise, netwerken, financiering, beleidsbeïnvloeding, capaciteitsopbouw)	• Innovatieve, effectieve, efficiënte en duurzame antwoorden ontwikkelen voor ontwikkelingsuitdagingen hier en ginder • Stakeholders informeren en sensibiliseren
Monitoring en evaluatie	• De effectiviteit van het beleid opvolgen • Verantwoording afleggen over financiële middelen • Lessen trekken en aanpak bijsturen; groeien naar een lerende organisatie • Voeden van communicatie & informatie-uitwisseling	• Leren en bijsturen • Verantwoording afleggen • Beleidsontwikkeling
Communicatie en kennisuitwisseling	• Proactief, transparant en toegankelijk communiceren en rapporteren over de Vlaamse aanpak, de geleverde bijdragen aan ontwikkeling (rapporteren beleidsuitvoering en ODA), de geboekte resultaten en de geleerde lessen (voor actieve kennisdeling) • Actieve tweerichtingscommunicatie opzetten met belanghebbenden van Vlaamse ontwikkelingssamenwerking • Het grote publiek informeren over mondiale uitdagingen en beleid	• Informeren & sensibiliseren van stakeholders en publiek • Draagvlak opbouwen • Actiebereidheid opbouwen • Verantwoording afleggen • Kennis delen

3
ONZE IDENTITEIT VERTAALD IN BELEIDSKEUZES

Het kaderdecreet inzake ontwikkelingssamenwerking van 2007 legde terecht de nadruk op het bundelen van de Vlaamse inspanningen tot een beperkt aantal landen, sectoren en actoren. Om versnippering van middelen te vermijden en om opgebouwde expertise te valoriseren, blijft focus in onze ontwikkelingssamenwerking cruciaal.

Tegelijk vraagt een aanpak gebaseerd op systeemdenken, innovatie en partnerschappen de nodige flexibiliteit. Ook respect voor de eigenheid van de Vlaamse overheidsactoren die een rol opnemen in ontwikkelingssamenwerking is een belangrijk uitgangspunt. De vertaalslag naar concrete beleidskeuzes is dan ook een continue evenwichtsoefening tussen focus en flexibiliteit.

3.1 GEOGRAFISCHE FOCUS

Het Departement Buitenlandse Zaken behoudt de focus op Vlaanderen en Zuidelijk Afrika voor zijn ontwikkelingssamenwerking. Zes criteria zijn richtinggevend bij de selectie van eventuele nieuwe partnerlanden in de toekomst.

Andere Vlaamse beleidsdomeinen worden uitgenodigd - en waar gewenst bijgestaan - om ook hun ontwikkelingssamenwerking aan de hand van deze criteria te oriënteren en zo hun expertise, meerwaarde en mogelijkheden tot synergie maximaal te benutten. Het Departement Buitenlandse Zaken is vragende partij voor meer samenwerking in de geselecteerde partnerlanden.

Een debat woedt over de vraag waar ontwikkelingssamenwerking het meest relevant is: in minst-ontwikkelde landen of in middeninkomenslanden? Prognoses voorspellen een concentratie van armoede in de minst-ontwikkelde landen en vooral in fragiele staten in Afrika. Tegelijk geven ze ook aan dat de meerderheid van de armen zich in middeninkomenslanden bevinden en dat daar de ongelijkheid verscherpt doordat internationale ontwikkelingspartners zich terugtrekken voordat de landen in kwestie voldoende middelen hebben om zelf de kloof tussen arm en rijk te dichten.

De status van middeninkomensland berust voornamelijk op het bruto nationaal product en geeft daarom geen goed beeld van de multidimensionele armoede in het land. Geografische keuzes op basis van de status als middeninkomensland dan wel minst-ontwikkeld land is vanuit het principe '*leaving no one behind*' niet verantwoord. Bovendien is het moeilijk te rijmen met de huidige duurzame ontwikkelingsagenda die ook het beheer van mondiale publieke goederen wil aanpakken. De keuze voor bepaalde partnerlanden kan wel gebeuren op basis van een transparante set criteria. Deze criteria zullen bepalen of een samenwerking met een land wordt opgestart, maar worden niet allemaal gehanteerd als opschortende voorwaarden. Dit is in het bijzonder van belang bij het criterium goed bestuur. Het profiel van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking is moeilijk te rijmen met de hoge investeringen en de specifieke expertise die een opstart in (post-) conflict staten en condities van extreem slecht bestuur vragen. Omgekeerd kan Vlaanderen in een land waarmee het een samenwerking uitbouwde mogelijks wel een duidelijke bijdrage blijven leveren wanneer de omstandigheden op vlak van goed bestuur achteruit gaan.

Tabel 2

Bij het bepalen van de geografische focus en landenkeuze houdt de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking rekening met 6 criteria (geen prioritaire volgorde):		
1	**Het (kandidaat) partnerland kent grote uitdagingen op vlak van duurzame inclusieve ontwikkeling**	**Doel:** actief zijn in landen en regio's waar een sterke nood is aan ondersteunende samenwerking om stappen richting inclusieve en duurzame ontwikkeling te zetten.
2	**Het (kandidaat) partnerland levert al inspanningen voor goed bestuur en mensenrechten**	**Doel:** vermijden dat middelen verloren gaan door een opstart van samenwerking met landen waarvan noden niet aansluiten bij profiel van Vlaanderen als ontwikkelingspartner
3	**Opgebouwde relaties, ervaring en expertise kunnen gevaloriseerd worden**[2]	**Doel:** continuïteit van relaties, netwerken, expertise waar mogelijk en relevant bewaken, en opportuniteiten voor langere termijn trajecten en leren maximaliseren.
4	**Er is erkenning voor en vertrouwen in de aanpak van Vlaanderen bij (kandidaat) partnerland**	**Doel:** trouw blijven aan focus op het in partnerschap stimuleren van innovatie met systemisch veranderingspotentieel en daar lokaal draagvlak voor hebben.
5	**Er is een Vlaamse meerwaarde ten opzichte van andere partners in ontwikkeling**	**Doel:** actief zijn daar waar Vlaanderen in het complexe ontwikkelingslandschap een duidelijke meerwaarde kan bieden ten opzichte van andere internationale actoren.
6	**Er is mogelijkheid tot synergie met andere Vlaamse actoren in het (kandidaat) partnerland**	**Doel:** samenwerking met en tussen Vlaamse actoren met banden met het partnerland of activiteiten in het partnerland stimuleren.

[2] Deze relaties, ervaring en expertise beperken zich niet enkel tot diegene opgebouwd binnen de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Ook relaties, ervaring en expertise van andere beleidsdomeinen of Vlaamse actoren kunnen hierin meegenomen worden.

3.2 INHOUDELIJKE FOCUS

Het Departement Buitenlandse Zaken zal per partnerland de inhoudelijke focus van haar samenwerking bepalen. Dit werkterrein zal liggen op het kruispunt tussen

1) de geïdentificeerde en gevalideerde noden in het partnerland (nodengestuurd);
2) de vragen vanuit de partneroverheid voor samenwerking (vraaggestuurd);
3) de specifieke aanpak van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking en de mogelijkheden voor meerwaarde en synergie met en tussen andere lokale en Vlaamse actoren (aanbodgestuurd). Bij de afbakening van dit domein laat Vlaanderen zich leiden door zeven criteria.

Andere Vlaamse beleidsdomeinen bepalen zelf de inhoudelijke focus van hun ontwikkelingssamenwerking. Daarbij nodigt het departement andere Vlaamse actoren uit om hun expertise te valoriseren in zijn partnerschappen.

De ontwikkelingssamenwerking beperken tot vooraf geselecteerde, specifieke sectoren botst met de oproep om sector-overschrijdend, thema-overschrijdend, multidisciplinair en geïntegreerd te werken, zoals deze wordt uitgedragen door de 2030 Agenda en de Addis Ababa actieagenda (AAAA). We kiezen daarom niet a priori voor specifieke sectoren. In de plaats worden de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) en de actieagenda (AAAA) gebruikt om, in overleg met de partners, af te bakenen op welk inhoudelijk domein Vlaanderen zich kan en wil profileren. Bij die afbakening zal het Departement Buitenlandse Zaken zich laten leiden door een vaste set van criteria en overwegingen (zie tabel 3).

Tabel 3

De inhoudelijke focus van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking in een partnerland zal overeenstemmen met (geen prioritaire volgorde):		
1	**Een gevalideerde nood**	Stakeholders en systeemanalyse identificeren een duidelijke nood en valideren de meerwaarde van ontwikkelingssamenwerking.
2	**Vraag vanuit de partneroverheid**	Samenwerken op een domein waar nood gevalideerd door stakeholders en vraag vanuit de overheid van het partnerland samenkomen en aansluiten bij de beleidsplannen van het partnerland.
3	**De identiteit en aanpak van Vlaamse ontwikkelingssamenwerking**	De aanpak van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking kan een verschil maken en zo eigen sterktes en beschikbare middelen maximaal benutten en aansluiten bij het eigen profiel.
4	**Leaving no one behind**	Verder gaan dan het 'laaghangend fruit' en actief op zoek gaan naar waar de grootste en meest duurzame bijdragen kunnen geleverd worden aan het verminderen van armoede en ongelijkheid.
5	**Additionaliteit**	Vlaanderen heeft een duidelijke meerwaarde en kan zo een bijdrage leveren aan ontwikkeling die niet overlapt met wat andere actoren al doen en die zonder de Vlaamse samenwerking niet met dezelfde reikwijdte of binnen de zelfde termijn zou gebeuren.
6	**De Vlaamse bevoegdheden**	Het gaat om domeinen waar we veel expertise hebben en waar partnerschappen met andere beleidsdomeinen mogelijk zijn.
7	**Vlaamse sterktes en Vlaamse actoren**	Het gaat om domeinen waarin Vlaanderen sterk staat[3] en waar win-win partnerschappen met Vlaamse actoren mogelijk zijn.

Tot nu toe hebben transversale thema's de aandacht voor inclusiviteit en voor structurele oplossingen in de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking bewaakt. Het kaderdecreet specifieert daarbij gender, hiv/aids, kinderrechten, personen met een handicap, goed bestuur en duurzame ontwikkeling. Aanvullend werden ook klimaat en onderwijs als transversale thema's opgenomen. Het huidige internationale beleidskader waarin Vlaanderen zich inschrijft, integreert echter duurzame ontwikkeling en mondiale ontwikkeling. Met het principe van 'leaving no one behind' is inclusiviteit een rode draad geworden. De nadruk op de ondeelbaarheid van de duurzame ontwikkelingsdoelen gaat in tegen een focus op specifieke sectoren. De relevantie van het expliciet definiëren van aparte transversale thema's lijkt verdwenen. Door ons in te schrijven in de Agenda 2030 en de SDG's worden ze opgenomen in de globale uitvoering van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking kiest er wel voor om het belang van goed bestuur, gender en mensenrechten als basisvoorwaarden voor duurzame mondiale ontwikkeling extra te benadrukken door deze op te nemen in haar visie.

[3] Concreet refereert dit naar de economische topsectoren van Vlaanderen, de grote en dynamische KMO-sector, actief middenveld, sterke kennisinstellingen, traditie in sociale bescherming, etc.

3.3 PARTNERSCHAPPEN MET AANDACHT VOOR NIEUWE ACTOREN

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking zet partnerschappen centraal. Daarbij willen we drie succesfactoren voor partnerschappen uitspelen:

1) het aanwenden van verschillen tussen partners als kracht;
2) de openheid voor en het proactief betrekken van nieuwe actoren in ontwikkeling;
3) ruimte voor leren en evolueren.

Voor innovatie is kruisbestuiving tussen verschillende actoren vaak noodzakelijk. De Addis Ababa Action Agenda dringt aan op het betrekken van 'nieuwe' actoren om de financieringskloof tussen de beschikbare ODA-middelen en de brede ontwikkelingsagenda te dichten. De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking staat dan ook open voor partnerschappen met uiteenlopende actoren. Om te beginnen zijn er de partners dicht bij huis: andere Vlaamse overheidsdepartementen, lokale overheden en actoren uit het middenveld (incl. NGO's), private sector, kennisinstellingen,... die vanuit hun eigenheid en expertise een bijdrage kunnen leveren. Eenzelfde open houding hanteren we op het terrein: de overheden in het partnerland blijven cruciale partners en hét aanspreekpunt voor de beleidsdialoog. Tegelijk zullen, via een actieve zoektocht, andere partners in ontwikkeling en actoren uit het lokale middenveld (incl. NGO's), kennisinstellingen, private sector een grotere rol krijgen in de partnerschappen. Tot slot zijn er ook nog de internationale organisaties, zoals de VN.

Naast de gekende actoren engageert het departement zich tot een investering in het detecteren en betrekken van 'nieuwe' spelers die additionele expertise, logistieke capaciteit en/of financiële middelen kunnen bijdragen in het streven naar mondiale duurzame ontwikkeling. O.m. de mogelijke rol van zowel de Vlaamse als de lokale of internationale private sector zal daarbij de nodige aandacht krijgen.

De selectie van partners en partnerschappen moet doordacht gebeuren en vraagt een actormapping die ook aandacht heeft voor minder voor de hand liggende actoren.

Samenwerking en innovatieve partnerschappen zijn groeiprocessen waarvoor de nodige ruimte moet voorzien worden om te leren en bij te sturen.

BRONNEN

BRONNEN

Australian Aid, Unicef, Canada, World Bank Grup, Sida, USAID, UKaid, Bill & Melinda Gates foundation, Rockefeller Foundation, et. al (2015). A call for innovation in international development. Geraadpleegd op 23/06/2016 via https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/15396/ACallInnovationInternationalDevelopment.pdf

Barden, O. (2015, May 13). Can aid agencies help systems fix themselves? the implications of complexity for development cooperation. Geraadpleegd op 23/06/2016 via http://oxfamblogs.org/fp2p/can-aid-agencies-help-systems-fix-themselves-the-implications-of-complexity-for-development-cooperation/

Bowman, K., Chettleborough, J., Jeans, H., Rowlands, J., & Whitehead, J. (2015). Systems Thinking. An introduction for Oxfam programme staff. Oxfam GB, 24p.

DIE (2014). Beyond Aid and the future of development cooperation. German Development Institute. Briefing paper 6/2014. Geraadpleegd op 23/06/2016 via https://www.die-gdi.de/uploads/media/BP_6.2014_.pdf

FSG (2014). The promise of Partnerships: A Dialogue between INGOs and Donors. Geraadpleegd op 23/06/2016 via http://www.fsg.org/publications/promise-partnerships

Mason, Nathaniel, Cummings, Claire, Doczi, Julian (2016). Innovating for pro-poor services. Why politics matter. Overseas Development Institute (ODI), Policy brief, 6p.

Meadows, D. H. (2008). Thinking in Systems. A primer. (D. Wright, Ed.). London: Earthscan.

Morgan, P. (2005). The idea and pratice of systems thinking and their relevance for capacity development. European Centre for Development Policy Management, 34p.

Nota aan de Vlaamse Regering. Versterking van de EU-reflex in Vlaanderen.

OECD (2015). States of fragility 2015: Meeting post-2015 ambitions. OECD Publishing, Paris.

Ramalingam, B., & Bound, K. (2016). Innovation for International Development. London: Nesta, 233p.

Ramalingam, B., & Bound, K. (2016). What drives innovation in development? Blogpost. Geraadpleegd op 23/06/2016 via http://oxfamblogs.org/fp2p/so-what-do-we-really-know-about-innovation-in-international-development-summary-of-new-book/

Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019. Vertrouwen, Verbinden, Vooruitgaan.

Departement Buitenlandse Zaken (2015). Vlaams ODA rapport 2015. Ontwikkelingsrelevante uitgaven van de Vlaamse overheid in 2015. DiV, Brussel, 42p.

Van der Loo, Hans, Geelhoed, Jeroen, Samhoud, Salem (2007). Kus de visie wakker: organisaties energiek en effectief maken. Den Haag, Sdu Uitgevers, 315p.